

Reacties Concept RES Cleantech Regio

Oktober 2020

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Samenvatting van de reacties	3
2.1	Draagvlak en participatie	3
2.2	De status van de RES	3
2.3	Andere technieken	4
2.4	Zon op dak	4
2.5	Financiële participatie	4
2.6	Landschap en natuur	4
2.7	Het bod van 1,23 TWh	4
2.8	Netinfrastructuur	5
2.9	Lobby/inzet van het Rijk	5
3.	Samenvatting reacties maatschappelijke partners	5
3.1	Gezamenlijke Energiecoöperaties	5
3.2	Gelders Natuur en Milieu Federatie	5
3.3	Reactie LTO Noord	6
3.4	Reactie Sportvisserij Oost Nederland	6
4.	Overige punten	6
5.	Duiding van de reacties door de Stuurgroep	6
5.1	Draagvlak en participatie	7
5.2	De status van de RES	8
5.3	Andere technieken	8
5.4	Zon op dak	8
5.5	Financiële participatie	9
5.6	Landschap en natuur	9
5.7	Het bod van 1,23 TWh	9
5.8	Netinfrastructuur	9
5.9	Lobby inzet Rijk	9
6.	Afsluitend	10

1. Inleiding

De Concept RES is in de afgelopen maanden besproken in de gemeenteraden en provinciale staten. In de afgelopen maanden is de RES gaan leven in de samenleving. Gemeenten hebben veel reacties ontvangen van inwoners tijdens informatieavonden, inspraakavonden, via brieven en via reactieformulieren op de websites. Alle ontvangen reacties hebben gebundeld in twee documenten. Eén document brengt alle reacties van inwoners en maatschappelijke partners bij elkaar. Het andere document betreft de reacties van de gemeenteraden en de provincie. Beide documenten sturen wij samen met deze memo en de oplegbrief mee aan het NP RES.

2. Samenvatting van de reacties

In deze notitie geven wij een korte samenvatting van de ontvangen reacties en geven wij aan op welke wijze wij deze reactie in het vervolgproces naar de RES 1.0 willen betrekken. De reacties hebben wij geclusterd naar een aantal hoofdonderwerpen. Het is een weergave van de reacties van de gemeenteraden. Hierin zitten de reacties van inwoners verweven. Gemeenteraden hebben deze vertaald in hun inbreng in dit proces. Als laatste geven wij de reacties mee van een aantal maatschappelijke partners.

2.1 Draagvlak en participatie

In vrijwel alle reacties wordt aandacht besteed aan draagvlak en participatie. Hier wordt bedoeld: betrokkenheid van inwoners en maatschappelijke partners bij het proces van het ontwerpen van de Concept RES en het verwerken van deze input in de RES 1.0. Uit de reacties van inwoners die hebben ingesproken blijkt dat zij zich niet voldoende betrokken hebben gevoeld bij de totstandkoming van de Concept RES. Raden geven aan dat in het vervolg naar de RES de betrokkenheid van inwoners intensiever georganiseerd moet worden, bij voorkeur op lokaal niveau. Daarbij wordt specifiek aandacht gevraagd voor inwoners in de buitengebieden. De korte doorlooptijd van de RES wordt hierbij gezien als een risicofactor. Onder andere de gemeenten Voorst en Lochem geven aan de tijd om betrokkenheid te organiseren in het RES proces te kort is. Tenslotte wordt aandacht gevraagd voor het democratisch proces. De gemeenteraden van Apeldoorn en Voorst vragen om een zienswijzennota. Inwoners vragen zich af op welke momenten inspraak mogelijk is. Uit de inspraak blijkt dat een aantal inwoners vreest dat na de Concept RES geen verandering of inspraak meer mogelijk is.

2.2 De status van de RES

De raad van Apeldoorn onderstreept de RES te zien als een gezamenlijke strategie van regionaal samenwerkende gemeenten, provincie en waterschappen, maar niet als een bindend toetsingskader. Een bindende werking ontstaat na uitwerking in beleidskaders en instrumenten met een wettelijk erkende status, zoals behorend onder de Omgevingswet. Meerdere gemeenten geven aan dat het belangrijk is om ook het lokaal beleid met lokale partners goed uit te werken. De gemeente Voorst geeft aan meer informatie te willen over de consequenties wanneer een gemeente niet akkoord gaat met de RES.

2.3 **Andere technieken**

De RES gaat over zon en wind op land. Uit de reacties blijkt dat men wil dat in de RES 1.0 ook andere technieken worden meegenomen, zoals waterstof en geothermie. Ook wordt opgeroepen om aandacht te besteden aan de voors- en tegens van kernenergie. Verder wordt aandacht gevraagd voor het stimuleren van energiebesparing en voor innovatieve manieren om lokale opwek op te kunnen slaan voor lokaal gebruik. De gemeente Apeldoorn vraagt aandacht voor onderzoek naar de mogelijkheden voor een eigen, gemeentelijk energiebedrijf.

2.4 **Zon op dak**

Raden en stakeholders roepen op om expliciet te maken wat we in onze regio doen aan een goede toepassing van de zonneladder en daarmee aan het stimuleren van zon op dak. Ook roepen diverse raden op om zon op dak onderdeel te laten uitmaken van het bod in de RES 1.0. De gemeenteraden van Lochem en Voorst roepen op om zon op dak in het bod in plaats te stellen van zon op land. In andere raden wordt dit in het midden gelaten.

2.5 **Financiële participatie**

Verschillende raden en stakeholders roepen op om in de RES duidelijke uitgangspunten op te nemen ten aanzien van financiële participatie en lokaal eigendom, zodat gemeenten dit kunnen verankeren in hun lokale beleid. Hiermee wordt financiële participatie voor inwoners geborgd.

2.6 **Landschap en natuur**

Er wordt aandacht gevraagd voor het behoud en daar waar mogelijk herstel of versterking van het landschap. In de Concept RES wordt gewezen op het benutten van mogelijkheden hiervoor, dit is echter nog niet verder uitgewerkt. Ook wordt gevraagd om het mogelijk te maken om bijzonder landschap en kwetsbare natuur uit te sluiten, op lokaal dan wel regionaal niveau. Daarnaast wordt gevraagd om in de verdere uitwerking de landschappelijke inpassing serieus mee te nemen.

2.7 **Het bod van 1,23 TWh**

Het realiteitsgehalte van het bod wordt ter discussie gesteld, zowel in positieve als in negatieve zin. Een aantal partijen binnen sommige raden vinden de ambitie niet hoog genoeg, anderen stellen vraagtekens bij de haalbaarheid. De gemeenteraad van Lochem vraagt expliciet om aanpassing van het bod. De gemeenteraad van Lochem geeft de wens aan dat het bod van de regio te laten aansluiten bij de landelijke verdeling van de opgave van 35 TWh. Voor onze regio is dit tussen de 0,69 en 0,96 TWh. Ook geeft de gemeenteraad van Lochem aan dat het bod moet passen binnen de beschikbare netwerkcapaciteit en dat het realistisch moet zijn. Tenslotte wordt aandacht gevraagd om de lokale uitwerking van de ambitie en de verdeling die dit geeft over de verschillende deelnemers in de regio transparant te maken; de lusten en de lasten van het delen van de opgave inzichtelijk gemaakt.

2.8 Netinfrastructuur

Er worden zorgen uitgesproken over de huidige beperkingen in het energienetwerk. Gevraagd wordt om tijdige inzet van het vergroten van de capaciteit om de doelen te kunnen realiseren. Daarnaast wordt aandacht gevraagd voor een betere mix van zon- en windenergie. Ook wordt aandacht gevraagd voor de mogelijkheden om energie lokaal op te slaan, waardoor het net minder belast wordt.

2.9 Lobby/inzet van het Rijk

De Cleantech Regio wordt opgeroepen om het Rijk te vragen om duidelijkheid in landelijke voornemens, bijv. het oppakken van het spoor kernenergie. Ook wordt het Rijk gevraagd om financiële middelen voor gemeenten om de doelen met betrekking tot duurzame opwek te kunnen uitvoeren.

3. Samenvatting reacties maatschappelijke partners

3.1 Gezamenlijke Energiecoöperaties

Doen een aantal inhoudelijke suggesties ten aanzien van de aanpak voor intensivering van zon op dak, evenwichtige verdeling zon en wind, het meenemen van participatieve en coöperatieve uitgangspunten, de realiseerbaarheid van warmtenetten, aandacht voor perspectieven voor aardgasvrije dorpen/landelijk gebied. De Energiecoöperaties doen een oproep om 50% eigenaarschap op te nemen in de RES als uitgangspunt voor gemeenten om te vertalen in het landelijk beleid. Verder geven de Energiecoöperaties aan dat zij wel goed betrokken zijn bij de ontwerpfase van de Concept-RES, echter zij missen de transparantie in de afwegingen, waardoor niet goed te zien is wat er met deze input is gedaan. De Energiecoöperaties bieden aan om in ambtelijke werkgroepen hun kennis en expertise te delen en zo mee te werken aan de verdere uitwerking in de RES 1.0 en later in de uitvoering als energiecoöperaties hierin een rol te hebben.

3.2 Gelders Natuur en Milieu Federatie

Geeft aan dat het belangrijk is om inwoners vroegtijdig te betrekken en raadt aan dat gemeenten duidelijk afspreken hoe participatie in de RES 1.0 gaat plaatsvinden op lokaal niveau.

GNMF geeft aan dat de ambities binnen de draagkracht van natuur en landschap gerealiseerd moeten worden en benadrukt inzet op zon op dak en op energiebesparing. GNMF ziet kansen om de energietransitie hand in hand te laten gaan met het versterken van biodiversiteit en vraagt daarom aandacht voor het landschap en de biodiversiteit in het verdere ontwerp in de RES 1.0. GNMF geeft aan dat locaties voor zon of wind dicht tegen waardevolle natuurgebieden aan, zoals GNN, Natura 2000 en Waardevolle Open Gebieden niet wenselijk zijn. Tot slot vraagt GNMF aandacht voor de verschillende vormen van participatie en doet een aanbeveling om lokaal eigendom in de RES op te nemen.

3.3 Reactie LTO Noord

Verwijst naar de eerdere bijdrage van LTO in de ontwerpdeltoers, waarin LTO aangeeft geen voorstander te zijn van zon op agrarische grond. LTO geeft aan dat dit een negatief effect heeft op de kwaliteit van het bodemleven. LTO geeft aan dat de regio te weinig inzet op zon op dak, dit wordt gemist in de Concept RES en roept op om de zonneladder nadrukkelijker toe te passen. LTO geeft aan in overleg te willen blijven als belanghebbenden in het landelijke gebied.

3.4 Reactie Sportvisserij Oost Nederland

Roept op om verrommeling van het landschap zoveel mogelijk te voorkomen, zo min mogelijk zonneparken aan te leggen op water en om onderzoek te verrichten naar de effecten op de onderwaterecologie bij het plaatsen van zonnepanelen op water. Vraagt om bij de toekomstige uitvoering van de RES strategie rekening te houden met het sportvisserijgebruik en de toegankelijkheid van wateren in onze gemeenten voor leden van hengelsportverenigingen.

4. Overige punten

Er is nog veel meer te lezen in de reacties die wij hebben ontvangen. Niet alles is te bundelen onder de hoofdthema's. Een aantal 'losse' punten lichten wij hier uit.

- Windmolens

In het proces naar de Concept RES, en in deze reacties, met name door inwoners van Apeldoorn, wordt het gebruik van windmolens als oplossing om energie duurzaam op te wekken ter discussie gesteld. Daarnaast vragen deze inwoners aandacht voor de gezondheidsrisico's, de minimale afstand van windmolens tot woonhuizen, en het effect op WOZ waarden.

- Werk de potentie van bedrijventerreinen beter uit
- Stimuleer ook lokale en kleinschalige initiatieven
- Geef een beter inzicht in de cijfers die zijn gebruikt in de Concept RES
- Specificeer het lokale deel van de opgave
- Minister Ollongren gaf bij de lancering van de NOVI aan dat de ruimte vooral gebruikt moet worden voor woningbouw en wind op zee hoort en zon op daken. Hoe verhouden haar uitspraken zich tot de opgaven in de RES?

5. Duiding van de reacties door de Stuurgroep

De Stuurgroep ziet de Concept RES als een eerste document op basis waarvan het gesprek met de samenleving mogelijk is gemaakt. De vele reacties op de Concept RES vindt de Stuurgroep heel waardevol. In deze paragraaf geven we aan op welke manier de reacties in het proces naar de RES 1.0 een plek krijgen.

5.1 Draagvlak en participatie

De Stuurgroep zet zich in om participatie van inwoners en maatschappelijke partners in het RES proces zo goed mogelijk vorm te geven. In de fase van het ontwerp van de Concept-RES was dit nog redelijk abstract, waardoor het voor inwoners niet goed zichtbaar was hoe zich dit naar hun eigen gebied kan vertalen.

Nu de Concept-RES er ligt, geeft dit voor inwoner een meer concreet beeld wat de RES kan betekenen in hun eigen gebied. Dit geeft meer mogelijkheden om het gesprek aan te gaan. Gemeenten hebben hun lokale plannen en beleid en zij werken in de regio samen aan de RES. Dit vergt goede afstemming over wat lokaal en wat op regionaal niveau wordt opgepakt.

In het proces naar de RES 1.0 worden bijeenkomsten georganiseerd op bovenregionaal niveau, op regionaal niveau en op lokaal niveau. Vooral op lokaal niveau ligt het initiatief om inwonersbijeenkomsten te organiseren. Het lokale proces dat gemeenten doorlopen is hierbij leidend. Gemeenten hebben immers niet alleen op de RES, maar ook op andere opgaven, bijvoorbeeld de Omgevingsvisie, inbreng van inwoners nodig. We organiseren deze bijeenkomsten zo, dat lokale inbreng meegenomen wordt in de regionale bijeenkomsten en vice versa. Op regionaal niveau ligt het organiseren van deze bijeenkomsten vooral bij de RES organisatie. Op lokaal niveau pakken de gemeenten dit op. De RES organisatie coördineert het verkeer tussen de verschillende niveaus van de bijeenkomsten. Daarnaast gaan we ook door met het digitaal opvragen van input richting de RES 1.0. Dit vindt in afstemming zowel lokaal als regionaal plaats. Regelmatig zullen er korte vragenlijsten uitgezet worden. Zolang de coronamaatregelen van kracht zijn, zullen de bijeenkomsten vooral online georganiseerd worden. Ervaring heeft ons inmiddels geleerd dat dit goed mogelijk is. De interactiemogelijkheden zijn anders, maar het is mogelijk om ook online interactie op gang te brengen. Voordelen zijn dat er gewerkt kan worden met meer deelnemers en dat de bijeenkomsten opgenomen kunnen worden en terug te zien zijn voor belangstellenden. Het organiseren van online bijeenkomsten vergt wel een goede communicatiestrategie, om te voorkomen dat inwoners kansen missen om mee te praten. De maatregelen rondom het coronavirus leveren dus zowel mogelijkheden als beperkingen op, waar wij zo goed mogelijk mee om zullen gaan.

Maatschappelijke partners hebben aangegeven dat zij zich wel voldoende betrokken voelden in de bijeenkomsten, maar dat zij in het maken van de afwegingen geen rol meer hadden. In de Concept RES konden zij ook niet altijd terugzien wat er met hun input is gedaan. In de RES 1.0 willen wij werken aan meer transparantie in de afwegingen en wij willen de maatschappelijke partners hier intensiever bij betrekken. Dit doen wij door het organiseren van stakeholdertafels. In deze stakeholdertafels maken de werkorganisatie en de maatschappelijke partners samen met ontwerpbureau de vertaling naar het ontwerp van de RES en geven zij adviezen mee aan de Stuurgroep. Wij nodigen de Energiecoöperaties, GNMf en LTO Noord graag uit voor deze stakeholdertafels.

Naast participatie zetten we ook intensiever in op informatie aan inwoners en aan volksvertegenwoordigers. Voor volksvertegenwoordigers organiseren wij op regionaal niveau minimaal twee bijeenkomsten. Eén in november, waarin wij ingaan op de reacties op de Concept RES, en één in het voorjaar, wanneer de RES 1.0 wordt vrijgegeven. Indien er behoefte is aan meer bijeenkomsten, dan organiseren wij deze graag. Daarnaast zullen wij volksvertegenwoordigers middels een nieuwsbrief op de hoogte houden en zullen wij hen wijzen op interessante webinars. Wij wijzen ook op ons Cleantech RES platform, waar het hele proces gevolgd kan worden en de nog te organiseren online bijeenkomsten terug gekeken kunnen worden.

Er is aangegeven dat de tijd in het RES proces zich moeilijk verhoudt tot een goed en zorgvuldig proces. De Stuurgroep deelt deze zorg. De Stuurgroep stelt in het proces naar de RES 1.0 dan ook kwaliteit boven tijd.

Er is aandacht gevraagd voor het democratisch proces en de mogelijkheden voor inwoners om formeel inspraak te kunnen doen. De RES 1.0 ligt in de periode maart – juli ter besluitvorming voor aan de volksvertegenwoordigers van raden, staten en algemene besturen. De

besluitvorming zal naar goed gebruik in onze regio in twee rondes plaatsvinden. Een formele inspraakprocedure maakt onderdeel uit van ronde één. Alle inspraak van inwoners en volksvertegenwoordigers wordt in deze ronde opgehaald. De colleges van gemeenten, provincie en waterschappen worden vanuit hun raden inspraak meegegeven. Deze wordt ingebracht in de Stuurgroep, die met elkaar bespreekt welke aanpassingen gedaan moeten worden in de RES 1.0. De op basis van de inspraak aangepaste RES 1.0 wordt in de tweede ronde voorgelegd aan de volksvertegenwoordigers ter besluitvorming.

Tot slot geeft de Stuurgroep een kanttekening aan. Er zijn verschillende opvattingen over de noodzaak om duurzame energie in eigen land te produceren en over het gebruik van windmolens en zonnepanelen hierin. Uit de reacties blijkt dat een aantal inwoners zich niet altijd gehoord voelt op dit thema. Zij willen graag het gesprek voeren over nut en noodzaak van duurzame opwek in eigen land en zij willen het gebruik van zonne- en windenergie hierin ter discussie stellen. In de RES laten wij deze discussie achter ons. Het Klimaatakkoord geeft ons de opgave om uit te gaan van de bewezen technieken zon en wind. Bij het betrekken van inwoners vragen wij hen niet of zij zonne- en windenergie willen, maar op welke wijze zij dit in onze regio zien. Dit kan leiden tot teleurstelling bij inwoners en het gevoel niet gehoord te worden. In onze informatie en communicatie streven wij ernaar zo duidelijk mogelijk te zijn in waar inwoners wel, en waarover zij niet kunnen meepraten. In de praktijk blijkt dat teleurstelling helaas niet altijd te voorkomen is.

5.2 De status van de RES

Over de rol van volksvertegenwoordigers zijn door het NPRES verschillende handreikingen geschreven. Op de RES 1.0 wordt een formeel besluit van raden, staten en AB's verlangd. De raden wordt gevraagd de RES 1.0 vast te stellen. Dit zal gebeuren voor 1 juli 2021. De raden hebben hierbij de aan de raden bekende bevoegdheden. Indien één of meerdere raden de RES 1.0 niet vaststelt, ontstaat een bijzondere situatie. Wij kunnen ons voorstellen dat indiening van de RES 1.0 bij het Rijk, onder de vermelding dat deze niet in alle gemeenten is vastgesteld, consequenties kan hebben. In de Handreiking RES is de procedure hiervoor niet exact beschreven, anders dan dat het "Huis van Thorbecke" in werking treedt.

De RES is een strategie, die gemeenten, provincie en waterschappen samen met partners opstellen. Het uitgangspunt is dat deze strategie richting geeft voor het beleid dat deze organisaties vervolgens moeten vaststellen. In het provinciale en lokale beleid en de instrumenten wordt dit nader uitgewerkt, met de bindende werking die daarbij hoort.

5.3 Andere technieken

In de Concept RES is kort ingegaan op innovatieve technieken. De vraag om hierop in de RES 1.0 nader in te gaan, nemen wij over. In de RES 1.0 nemen wij een hoofdstuk op dat in gaat op de mogelijkheden die andere technieken ons nu en in de toekomst bieden. Ook geven wij hierin aan welke initiatieven de regio herin neemt. Dit doen wij ook over de onderwerpen energiebesparing en opwekmogelijkheden. Een reactie op onderzoek naar een gemeentelijk energiebedrijf wordt door het college van de gemeente Apeldoorn opgepakt.

5.4 Zon op dak

In de Concept RES is nog niet uitgewerkt wat onze regio doet om zon op dak te stimuleren. Wel heeft de regio aangegeven dat de zonneladder uitgangspunt is. Dit is een belangrijk uitgangspunt. In de komende periode gaan wij intensief aan de slag met zon op dak. In de RES 1.0 kunnen wij beter aangeven hoe onze regio het intensiveren van zon op dak stimuleert. Wij kunnen daarom in dit stadium aangeven dat zon op dak zal worden opgenomen in het bod. Mogelijk leidt een beter inzicht in de mogelijkheden in onze regio wel tot een aanpassing van de eerder genoemde 0,21 TWh. in de RES 1.0. Op welke manier zon op dak in het bod wordt

opgenomen hangt samen met de verdere uitwerking van de RES 1.0 en is de komende maanden onderwerp van gesprek in de Stuurgroep.

5.5 Financiële participatie

In de Concept RES is al een voornemen opgenomen om financiële participatie onderdeel te maken van de RES 1.0. Er is sprake van breed draagvlak om financiële participatie in duidelijke uitgangspunten op te nemen in de RES 1.0. De Stuurgroep zorgt ervoor dat er uitgangspunten worden opgenomen zijn die gemeenten kunnen door vertalen in hun lokale beleid.

5.6 Landschap en natuur

In de bijeenkomsten over de RES 1.0 wordt specifiek aandacht gegeven aan de landschapswaarden in onze regio. Samen met de maatschappelijke partners wordt verder uitgewerkt welke uitgangspunten de regio mee kan geven ten aanzien van landschappelijke inpassing. Het betreft hier een landschapduiding op regionale hoofdlijnen, die lokaal nog detaillering nodig heeft.

5.7 Het bod van 1,23 TWh

De Concept RES betreft een eerste verkenning van de maximale potentie in ons gebied. De RES 1.0 moet een verdiepingsslag opleveren, een nadere uitwerking van de mogelijkheden. Het kan zijn dat in deze uitwerking gebieden minder kansrijk worden, of zelfs helemaal afvallen. Deze nadere uitwerking leidt tot een definitief bod. Op basis van de uitwerking kan dit bod veranderen. Hoe dit eruit zal zien is nu nog niet aan te geven, daarvoor moet eerst het proces naar de RES 1.0 doorlopen worden. In de Stuurgroep wordt hierbij betrokken dat verschillend wordt gekeken naar het realiteitsgehalte van het bod. De oproep van Lochem om uit te gaan van de landelijke verdeling wordt in het gesprek betrokken. Op basis van de uitkomsten van het onderzoeksproces naar de RES 1.0, maakt de Commissie de bestuurlijke afwegingen die vervolgens aan de colleges en de raden en staten worden voorgelegd.

5.8 Netinfrastructuur

Liander is als netbeheerder intensief betrokken in het proces naar de RES 1.0. Een werkgroep houdt zich met dit onderwerp bezig. In de netimpactanalyse van Liander wordt hier ook op in gegaan. In de Cleantech Regio wordt hard gewerkt aan alternatieve mogelijkheden voor energieopslag. Zo maakt de Roadmap Waterstof deel uit van de Regiodeal van de Cleantech Regio.

5.9 Lobby inzet Rijk

Met de toevoeging van deze reacties vragen wij hiervoor aandacht bij het NP RES. Wij vragen hen dit in te brengen bij de koepelorganisaties en bij het Rijk.

6. Afsluitend

De veelheid aan reacties geven aan dat de RES steeds meer begint te leven in onze regio. Dit is heel positief, want dit maakt dat inwoners beter betrokken kunnen worden. Voor de RES 1.0 voorzien wij een intensief proces waarbij we de mogelijkheden verder onderzoeken en voorzien van onderleggers die gemeenten, provincie en waterschappen houvast bieden bij de vertaling van de RES 1.0 in hun eigen beleid.